

lái rendkívül ritka, hármunknak is csak kevés példát sikerült belőle gyűjtenünk, igaz, hogy a példák egy része hozzáférhetlen helyen volt.

Ugyane növénynek levélrózsáit sikerült múlt év július havában a Velebitnek dalmát oldalán, nevezetesen a «Velika Paklenica» völgy felsőbb részeinek szikláin Starigrad felett is megtalálnunk. A velebiti előfordulásához legközelebb eső termőhelye az isztriai Monte Maggioranak Vela Utzka felé eső szikláí, a hol bold. BOBBÁS fedezte fel (l. Ö. B. Z. 1878 135. old.) s közölte *H. amplexicaule* L. var. *petraeum* HOPPE néven. Utóbb BECK is közli a Mte Maggioreról.

in der Lika öffnet, anzutreffen. Au den sehr steilen Felsen dieser Schlucht ist diese Pflanze sehr selten; wir drei konnten kaum einige Herbarexemplare davon zusammenbringen, allerdings stand noch eine Anzahl von Exemplaren an unzugänglichen Stellen.

Blatt-Rosetten dieser Pflanze haben wir auch im Monate Juli v. J. auf der dalmatinischen Seite des Velebiten u. zw. auf Felsen des oberen Teiles der Schlucht «Velika Paklenica» ober Starigrad angetroffen.

Der dem Velebitgebirge zunächst liegende Standort dieser Pflanze ist der Monte Maggiore in Istrien, wo sie auf den gegen Vela Utzka liegenden Felsen von BOBBÁS entdeckt und als *H. amplexicaule* L. var. *petraeum* HOPPE veröffentlicht worden ist (vgl. Ö. B. Z. 1878 p. 135). Sie wird vom Monte-Maggiore später auch von BECK erwähnt.

Adatok Pozsony város és vidéke flórájához.

Beiträge zur Flora der Stadt Pozsony und ihrer Umgebung.

Irta: } Dr. Simonkai Lajos.
Von: }

(Egy tábla melléklettel. — Mit einer Tafel.)

I. A múlt (1906) év folyamán okt. 13. és 14-én *Pozsony* város mellett meg vidékén is botanizálván, kerestem ott a Zergehegyen (Gamsberg) a *Lunaria Eschfaelleri* WIESBAUR Ö. B. Z. 1880 p. 32; pozsonyi természettud. egyesület 1884 p. 127 (subnude publicata) nevű *Lapiczkásmag* vadvirágunkat. Ezt a növényt a Zergehegyen egy kert szélén találta ESCHFAELLER. Manap azonban a Zergehegy kertjeinek szélein nem található, mert a Zergehegy egykori kertés részét lakóházakkal építették tele.

Előre gondoltam, hogy mi rejlik e növénynev alatt. BEZDEK JÓZSEF, tavaly még Szentgyörgy, most pedig Nagyszében főgymnasiumjának tanára, segített ki töprengéseimből. Elküldte nekem a Szentgyörgy felett eső és a Máriavölgyre vezető út mellett emelkedő

«Dohányhegyen» szedett *Lunaria Eschfaelleri*-jét. Nohát ez a növény, a melyet BORBÁS Modor erdeiből is jelez, nem egyéb, mint a mi *Lunaria redivivánk*, helyesebben nevezve: *Lunaria intermedia* (ROCHEL, Reise 1838. p. 63 pro. var.) SIMK. Az igazi *Lunaria rediviva* L.-tól már ROCHEL l. c. szerint különbözik ez a növényünk «silicula elliptica utrinque attenuata». Évelő növény ez a BEZDEK küldte *Lunaria*: nem lehet ezért a *Lunaria elliptica* (SCHUR) SIMK. [*Lunaria pachyrhiza* BORB. A Kert. I. 1895 p. 132—133. ic. 31, — sed iconis solum figura Sinistra, plantam floriferam demonstrans] növényfaj, a melynek helyenként kolonczos gyökérzete, csak *egy-nyári*, legfeljebb *kétnyári*.

Lunaria intermedia (ROCH.) SIMK. a Kárpátok egész övén honos, sőt még Horvátországban is gyakori. Hogy a *L. Eschfaelleri* WIESB. évelő növény-e vagy nem, azt a WIESBAUR tökéletlen közléséből nem lehet megtudni; másrészt bizonyos, hogy a BORBÁS *L. pachyrhiza*-jának idézett ábráján (31. ábra) a virágos növényt jelképező baloldali kép, a *Lunaria elliptica* (SCHUR.)-t ábrázolja; ellenben a termésket bemutató jobboldali kép, a *L. intermedia* természetes ágacskját.

II. Ugyanezen a kirándulásomon hazai *Seseli* (Gurgulya) fajainkra vadászván, megtaláltam úgy Pozsony mellett (Kálvária-hegy) valamint Dévény mellett a *Seseli pubicarpum* SIMK. Arad megye növényvilága (1893) p. 136. nevű növényt, a mely dr. DEGEN ÁRPÁD példányai szerint egész a *Pieninek* szorosáig itt-honos nálunk. Hazánk floristáinak *Libanotis montaná*-ja legnagyobb részben a *S. pubicarpum*-hoz tartozik.

III. E kirándulásomon, a *Seseli Hippomarathrum* L. társaságában, verőfényes sziklás helyeken, Dévény és Dévényújfalú közt, a Morva folyó völgye felett, valami quarcitos, helyenként mészköves lejtőkön, egy *Seseli* fajra bukkantam, a melyet elsőbbed *Seseli austriacum*-nak véltem, de a mely tüzetes megvizsgálás és összehasonlítás nyomán új fajnak bizonyult. Leírása, jellegezése, a következő:

Seseli dévényense SIMK. — *Dévényi Gurgulya*. [Confer delineationes.]

Évelő kóró. Tölevelei és összes szárlevelei jóval keskenyebb sallangúak, mint a *Seseli austriacum* [BECK in Z. B. G. 1891. p. 797 sub Seselinia] *Drude* fajé, a melylyel legrokonabb, természetben és termésében, különösen *termése csészefogaiban*. Második legrokonabb faja a *Seseli osseum* CRANTZ STIRP. austr. I. (1769) p. 207. [*Seseli glaucum*, Jacq. Fl. austr. II. (1774) t. 144, — non L. spec. (1753) 260. STIRPS a LINNAEO *Seseli glaucum* nominata. est species imprimis *gallica*, ceterum mixta.]

Virágzata ernyőji még termése érlelésekor is *félakkorák* ennek, mint akár a *Seseli austriacumé*, akár a *Seseli osseumé*. Virágzatának, azaz természetes ernyőjének (umbella) nincsenek gallérmurvai. Virágkocsánokból alakult ernyőcskéinek (umbellulae), keskeny s külön

álló levélkékből álló gallérkája van, éppen úgy, mint rokonfajainak, a *Seseli austriacum* és a *Seseli osseum*-nak.

Különbözik a természetben hozzá hasonló *Seseli osseum* CRANTZ-tól nemcsak kisebb virágzatával, hanem első sorban aránylag nagy, háromszöghöz hasonló [Confer fig. 6.] csészelevélkéivel, a melyek a töpörödött *stylopodium magasságát* csaknem elérik, olyasformán, mint a *Seseli austriacum* (BECK) fajéi. Termésének a bordái is jóval élesebbek, mint a *Seseli osseum* fajé; azonkívül *termése* rövidebb, *tojásdad*, és nem hosszúkás mint a *S. osseumé*; termésének felülete pedig *nem lisztes* (a mely lisztesség a *S. osseum* rajzán pontokkal van jelölve), hanem aprón *szőröcskés*. A *S. osseum* CRANTZ csészéjének fogaeskái, vagyis levélkéi aprók, vékony árhoz hasonlók: termésének olajcsikjai pedig vékonyabbak, keskenyebbek, mint a *S. dévényense* SIMK. faj terméseie.

A *Seseli dévényense* SIMK. egy másik rokona és természetben hasonmása a *S. austriacum* (BECK). Ez csészéje nagyságában meggyezik vele, de különbözik tőle abban: hogy bordaközi részein az *olajcsikok* párosak, sőt néha 3-asok: hogy *termése* nem szőröcskés, hanem csak *lisztes* felületű; hogy *termése* *bordái tompábak*. *Seseli dévényense*-t 1906 okt. 21-én, Budapest közelében, Szentendre község mellett is gyűjtém, a Pismányhegy verőfényes, trachytos, a Duna felé lejtő hegyoldalain.

I. Als ich v. J. am 13. und 14. Okt. in der Umgebung von Pozsony botanisirte, suchte ich auf dem Gamsberge die von dort erwähnte *Lunaria Eschfaelleri* WIESB. (Ö. B. Z. 1880 p. 32: Ver. für Naturk. Pressb. 1884 p. 127 nomen seminudum). ESCHFÄLLER hatte diese Pflanze an einem Gartenrande dieses Berges gefunden, ich habe sie aber nicht gefunden. Doch vermutete ich, um was es sich handelt. Der Gymnasial-Professor JOS. BEZDEK v. J. in Szentgyörgy, nunmehr in Nagy-Szeben, half mir die Sache aufzuklären. Er sandte mir sein Exemplar der *Lunaria Eschfaelleri*, welches er zwischen Szt.-György und Máriavölgy auf dem «Dohányhegy» gesammelt hat. Diese Pflanze, welche nach BORBÁS auch aus den Wäldern von Modor angegeben worden ist, ist nun nichts anderes, als unsere *Lunaria rediviva*, richtiger *Lunaria intermedia* (ROCHEL Reise i. d. Ban. 1838 p. 63 pro var.) SIMK. — ROCHEL unterscheidet sie von *L. rediviva* L. «silicula elliptica utrinque attenuata». Sie ist perenn, kann also unmöglich mit *L. elliptica* (SCHUR) SIMK. (*L. pachyrrhiza* BORB. «A Kert» 1895 p. 132—133 icon. 31 ex parte) vereinigt werden, welche ein- oder höchstens zweijährig ist, und stellenweise knollig verdickte Wurzeln hat. *L. intermedia* (ROCH.) SIMK. ist im ganzen Karpathenzuge einheimisch, sie kommt auch in Kroatien vor. *L. pachyrrhiza* BORB. l. c. ist nach dem citirten Icon 31, — ein *mixtum compositum*: weil das linke Bild des citirten Icone eine blühende *Lunaria elliptica* (SCHUR.): das rechte aber die Früchte der *L. intermedia* (ROCH.) darstellt.

II. Bei derselben Gelegenheit fahndete ich nach *Seseli*-Arten. Auf dem Kalvarienberg bei Pozsony und bei Dévény fand ich *Seseli pubicarpum* SIMK. Aradm. növényvil. (1893) p. 136, welche bei uns nach Exemplaren, die DR. A. v. DEGEN gesammelt hat, bis zum Pieninen-Pass vorkommt. Der grösste Teil von *Libanotis montana* der ungarischen Floristen gehört zu *S. pubicarpum*.

III. Gelegentlich dieser Excursion fand ich in Gesellschaft von *Seseli Hippomarathrum* L. an sonnigen, felsigen Stellen, zwischen Dévény und Dévényújfalu im Marchthale auf quarzigen, stellenweise kalkigen Abhängen eine *Seseli*-Art, welche ich früher für *S. austriacum* gehalten habe, nunmehr aber im Folgenden neu beschreibe:

***Seseli dévényense* SIMK.**

Ausdauernde Staude. Zipfel der Grundblätter und sämtlicher Stengelblätter bedeutend schmaler wie bei *S. austriacum* (BECK, Z. B. G. 1891 p. 797 sub *Seselinia*) DRUDE, mit welchem es sowol im Wuchse als auch in der Fruchtform, insbesondere in der Form der Kelchzähne zunächst verwandt ist. Es ist auch mit *S. osseum* Cr. Stirp. austr. I. (1769) p. 207 [*S. glaucum* JACQU. Fl. austr. II. (1774) Tab. 144, non L. Spec. (1753) 260; *S. glaucum* nam LINNAEI est species mixta, imprimis gallica] verwandt. Die Doldenstrahlen sind auch zur Zeit der Fruchtreife halb so lang, wie jene des *S. austriacum* und des *S. osseum* Cr. Die Dolden haben kein Involucrum; die Döldchen jedoch ein aus schmalen, nicht verwachsenen Blättchen bestehendes Involucellum, ebenso wie *S. austriacum* und *S. osseum*.

Es unterscheidet sich von dem im Wuchse ähnlichen *S. osseum* Cr. nicht nur durch kleinere Inflorescenz, sondern hauptsächlich durch die verhältnismässig grossen, dreieckigen (cfr. fig. 6) Kelchzähne, welche beinahe die Höhe des etwas geschrumpften Stylopodiums erreichen, ebenso wie bei *S. austriacum* (BECK.). Die Riefen der Frucht sind viel schärfer, als bei *S. osseum*, ausserdem aber sind die Früchte kürzer, eiförmig und nicht länglich, wie bei *S. osseum*: die Oberfläche der Frucht ist nicht mehlig (auf der Abbildung des *S. osseum* durch Punkte versinulicht), sondern kurz behaart. Die Kelchzähne des *S. osseum* sind klein, dünn pfriemenförmig; die Striemen der Frucht dünner als bei *S. dévényense* SIMK. — *S. austriacum* (BECK), welches dem *S. dévényense* in der Tracht ausserordentlich aehnlich ist, unterscheidet sich von ihm durch die zwei-, stellenweise dreistriemigen Tälehen der Frucht, durch mehlig und nicht kurzbehaarte Früchte, und durch stumpfere Riefen. Ich sammelte *S. dévényense* am 21. Okt. 1906 auch bei Budapest, auf sonnigen Abhängen (Trachyt) des Pismány-Berges an der Donau bei Szt.-Endre.

Seseli dévényense SIMK. — [Confer icon. f. 2 et f. 6]. Habitu *S. osseo* CRANTZ (*S. glauco* JACQU. non L.) et *S. austriaco* (BECK) simile; sed distinguitur a *S. austriaco* (BECK) vittis vallec-

larum *solitariis* (non binis ternisque), atque costis acutioribus et fructu toto superficie minute pubescente (nec farinoso): item a *Seseli osseo* CRANTZ: umbellis fere duplo minoribus, foliis angustius sectis, fructu ovali minute pubescente, apice calycis dentibus triangularibus, stylopodium fere aequantibus coronato. Habitat Hungariae, ad Dévény et Szentendre. Quid sit *Seseli glaucum* REICHB. ICONES. (fig. 3. mea, ex REICHB. l. c. sumpta). — ignoro. *Seseli glaucum* Auct. Hung., — idest *Seseli osseum* CRANTZ, habet enim *valleculas* CONCAVAS, in costas laeviter excedentes: contra *Seseli glaucum* REICHB. icon. l. c. habet *valleculas* CONVEXAS. Stirps haec *Seseli glauci* REICHB. l. c. est mihi dubia et penitus ignota.

Über *Pedicularis Hoermanniana* und verwandte Arten.

A *Pedicularis Hoermanniana* és rokonfajai.

Von: † Karl Maly (Sarajevo.) †
Irta: †

Pedicularis sumana SPRENGEL¹⁾, zu welcher ich früher meine *P. Hoermanniana*²⁾ als Rasse oder Unterart gestellt habe, soll nach POLLINI³⁾ in den Formenkreis der *P. tuberosa* L. gehören, worauf MARCHESSETTI von neuem aufmerksam machte.⁴⁾ Obwohl manches für STEININGER spricht,⁵⁾ der erstere für identisch mit der erst später veröffentlichten *P. Hacquetii* GRAF erklärt, erscheint doch die Möglichkeit nicht ausgeschlossen, dass POLLINI recht hat. Hieraus folgt, dass der Name *P. sumana*⁶⁾ solange zu verwerfen ist, bis die Untersuchung von SPRENGEL's Originalien hierüber Klarheit schafft. *P. Hoermanniana* wäre demnach mit *P. Hacquetii* GRAF nächstverwandt. Erneute Untersuchungen drängen mich jedoch zu der Überzeugung dass *P. Hoermanniana* eine mit dieser gleichwertige Sippe darstellt.

Wenn wir von der recht verschiedenen *P. recutita* L. absehen,⁷⁾ so haben wir in Europa aus der Gruppe *Foliosae* MAXIM. fünf miteinander mehr oder weniger nah verwandte Arten, die voneinander meist getrennte Areale bewohnen. Es sind dies:

¹⁾ Plant. minus cognit. pugillus II (1815) 70; POLLINI in BRUGNAT Giorn. Fis. IX (1816) 34.

²⁾ S. u.

³⁾ Flora Veron. II (1822) 342.

⁴⁾ Flora di Trieste p. 417.

⁵⁾ Beschreib. der europ. Arten des Genus *Pedicularis* (1837) S. 57.

⁶⁾ Nach dem Mte Sumano (1299 m. ü. d. M.) in den Lessinischen Alpen, wo sie POLLINI entdeckte. Sie wird von ihm in seinem Catal. delle piante dell'orto bot. Veronese per l'anno 1814 (Verona 1814) p. 25. zuerst erwähnt.

⁷⁾ *P. recutita* L., *P. limnigena* KERN., *P. olympica* BOISS. u. *P. alberti* REG. bilden nach A. de DEGEN eine eigene, neue Gruppe, die er «*Recutitae*» nennt. Vergl. Term. Tud. Közl. 1901. Pötfüz. LXIII. p. 222–223 und Mathem. u. naturw. Berichte aus Ungarn XIX. p. 371–372.

ZOBODAT - www.zobodat.at

Zoologisch-Botanische Datenbank/Zoological-Botanical Database

Digitale Literatur/Digital Literature

Zeitschrift/Journal: [Ungarische Botanische Blätter](#)

Jahr/Year: 1907

Band/Volume: [6](#)

Autor(en)/Author(s): Simonkai Lajos [Ludwig]

Artikel/Article: [Adatok Pozsony város és vidéke flórájához. Beiträge zur Flora der Stadt Pozsony und ihrer Umgebung. 139-143](#)